

10. oktober 2022

Innspill til forbud mot konverteringsterapi

Nasjonalt Nasjonalt nettverk for seksuell og reproduktiv helse og rettigheter takker for muligheten til å komme med innspill til forbud mot konverteringsterapi.

Om nettverket

Nasjonalt SRHR-nettverk ble etablert i 2016 og skal samle aktører som jobber innenfor feltet, og sikre samordning mot et felles mål hvor alle i Norge får oppfylt sine seksuelle og reproduktive rettigheter og hvor alle har best mulig seksuell og reproduktiv helse, uavhengig av alder, kjønn, geografi eller andre sosiale forhold eller faktorer.

Nettverket skal være et forum som kan bidra til en sterkere stemme og større påvirkningskraft i det nasjonale arbeidet med SRHR. Nettverket skal fungere som et møtepunkt mellom relevante aktører og myndigheter og bygge på gjensidig samarbeid mellom aktørene.

Nettverket skal bidra inn i politiske prosesser med sin spisskompetanse innenfor ulik tematikk knyttet til SRHR. Nettverkets mandat kan leses på srhr.no.

Nasjonalt SRHR-nettverk jobber for å:

- Likestille seksuell helse med fysisk og psykisk helsearbeid, med vekt på positiv seksualitet
- Øke kompetanse om seksuell helse, kjønn og seksualitet
- Bedre tilbud og rettigheter for utsatte grupper

Vårt innspill

Overordnet stiller nettverket seg positive til dette lovforslaget om forbud mot konverteringsterapi, og verdsetter departementets omfattende forarbeid som i stor grad anerkjenner de negative virkningene konverteringsterapi har. Nettverket deler departementets bekymringer for de skadelige konsekvensene konverteringsterapi kan ha både for enkeltindividets psykiske helse, integritet og selvfølelse, samt den negative innvirkningen slik praksis kan ha for skeive som gruppe gjennom økt minoritetsstress, diskriminering og stigmatisering.

Nettverket stiller seg særlig støttende til følgende punkter:

Konverteringsterapi plasseres under straffeloven

Nettverket støtter departementets vurdering om å plassere loven mot konverteringsterapi under straffeloven. Vi er videre enige i den foreslåtte strafferammen på 3 år for handlinger som potensielt kan føre til psykisk skade, men som ikke enda har gjort det, og 6 år for handlinger som har resultert i betydelig skade eller som er rettet mot personer under 18 år. Nettverket støtter også de respektive foreldelsestidene på 5 og 10 år.

Forbudet gjelder også handlinger begått i utlandet av norske statsborgere, personer med bosted i Norge eller på vegne av foretak registrert i Norge

Nettverket støtter departementets vurdering om å også straffefølge handlinger som rammes av forbudet mot konverteringsterapi, inkludert markedsføring av konverteringsterapi, som foretas i utlandet av en Norsk statsborger, en person med bosted i Norge eller på vegne av et foretak registrert i Norge. Dette tenker vi er essensielt for å beskytte visse utsatte minoritetsgrupper i Norge.

Markedsføring av konverteringsterapi er straffbart

Nettverket støtter at også markedsføring av konverteringsterapi inngår i forbudet, og kriminaliseres. Å kriminalisere markedsføring av konverteringsterapi er, etter vår mening, et viktig tiltak for å beskytte skeive som gruppe mot ytterligere stigmatisering, diskriminering og minoritetsstress, i tillegg til å verne om unge skeive personer.

Konverteringsterapi rettet mot personer under 18 år er alltid skadelig

Nettverket støtter i stor grad departementets vurdering om å inkludere et eget ledd i lovforslaget, som understreker at konverteringsterapi overfor personer under 18 år alltid vil kunne medføre psykisk skade for offeret. Vi er også enige i at denne aldersgrensen skal stå ved 18 år, og ikke 16 år som tidligere har blitt foreslått. I tillegg mener undertegnede medlemmer av Nasjonalt SRHR-nettverk at det bør være et generelt forbud mot konverteringsterapi, uavhengig av alder.

Samtykkevilkår skal ikke inngå i straffebudet

Nettverket er enige i at et samtykkevilkår ikke skal inngå i straffebudet ettersom et samtykke, etter vårt ståsted, aldri vil kunne anses som reelt og upåvirket av andre psykososiale forhold. Derav holdninger til skeive, negativ sanksjonering for normbrytende seksuell orientering eller kjønnsidentitet og uttrykk, og sosial kontroll. Dette er noe departementet også redegjør for på en god måte i forarbeidet presentert i høringsnotatet.

Skadepotensialet er avgjørende for straffbarheten

Nettverket stiller seg støttende til en utforming av lovforslaget som understreker at det er *skadepotensialet* som er avgjørende for om handlingen skal anses som straffbar, ikke hvorvidt skade har inntruffet eller ikke.

Inkludere «endre», «fornekte» og «undertrykke»

Nettverket er enige i departementets vurdering om å inkludere både «endre», «fornekte» og «undertrykke» i lovteksten ettersom disse begrepene på hver sin måte dekker de handlingene som nødvendigvis må dekkes av et slikt forbud.

Nettverkets bemerkninger og forslag til endringer

Aseksualitet regnes som seksuell orientering/identitet

Aseksualitet regnes i høringsnotatet som en seksuell preferanse og derfor ikke omfavnet av forbudet mot konverteringsterapi. Dette mener nettverket er feil ettersom aseksualitet er å regne som en seksuell orientering eller seksuell identitet og derfor burde være beskyttet av en lov mot konverteringsterapi.

«Kjønnsuttrykk» burde inkluderes i lovteksten

Nettverket støtter FRI sitt innspill om at både «seksuell orientering», «kjønnsidentitet» og «kjønnsuttrykk» burde være inkludert i straffebudet. Nettverket stiller seg videre bak FRI sin refleksjon rundt hvorfor «kjønnsuttrykk» også skal være inkludert.

Funksjonshemmede burde inkluderes i departementets forarbeid om sårbare grupper

Departementet redegjør i sitt forarbeid for sårbarhetsfaktorer som gjelder særskilt skeive som også tilhører flere minoritetsgrupper uten å nevne skeive med funksjonsnedsettelse og kroniske sykdommer. Denne gruppen tilhører også to stigmatiserte minoritetsgrupper og kan derfor oppleve dobbel diskriminering, stigmatisering og økt minoritetsstress. I tillegg kan et assistanse- eller hjelpebehov, som mange med funksjonsnedsettelse og kroniske sykdommer har, øke risikoen for å bli utsatt for konverteringsterapi. Blant annet kan et assistanse- eller hjelpebehov medføre ujevne maktforhold, og det kan forhindre individets mulighet til å komme seg vekk fra situasjonen.

Strenger straff for utnyttelse av personer i sårbare situasjoner

Departementet legger blant annet ujevne maktforhold mellom voksne og barn til grunn for beslutningen om å straffeforfølge hardere de som utfører konverteringsterapi mot barn under 18 år. Ujevne maktforhold, sosialt press og avhengighetsforhold er også faktorer som brukes for å begrunne hvorfor et reelt samtykke ikke vil finne sted i tilfeller av konverteringsterapi. Nettverket mener at ujevne maktforhold og hjelpe- eller assistansebehov generelt burde utløse strengere straff (opp til 6 år) også i de tilfellene hvor offeret er over 18 år. Skeive som tilhører andre minoritetsgrupper, derav skeive med funksjonsnedsettelse, kan være ekstra utsatt for konverteringsterapi ettersom de i større grad kan stå i skjeve maktforhold til gjerningspersonen, oppleve å være avhengig av andre for hjelp eller assistanse til å komme vekk fra situasjonen. Nettverket mener at personer som, ved å utføre noen form for konverteringsterapi, klart utnytter et annet individs sårbare situasjon burde straffes etter de samme bestemmelsene som gjelder personer under 18 år.

«klart egnet til...» kan være missledende

Nettverket er bekymret for at begrepsbruken «klart egnet til...» kan åpne for mistolkning. Departementet skriver i høringsnotatet at formuleringen «klart egnet til...» ikke er tenkt å heve terskelen for hvilke saker som kan dømmes for brudd på forbudet mot konverteringsterapi. Nettverket er likevel av den oppfatning at denne formuleringen kan bidra til nettopp å heve terskelen for hvilke saker som anses som «alvorlige» nok til å bli domfelt. Vi setter derfor spørsmålstegn ved om formuleringen

av lovteksten her skal gå bort fra «klart» og heller inkludere «rimelig å forvente...», eventuelt bare «egnet til..»

Er «psykisk skade» dekkende nok?

Nettverket stiller seg spørrende til om skadefølgene som påpekes i lovforslaget er konkret nok og dekkende nok. Etter vår oppfatning kommer det ikke tydelig frem hva «psykisk skade» omfatter og hvor terskelen går for hva som anses å være tilstrekkelig psykisk skade for å utløse straffeforfølgelse. Departementet uttrykker i høringsnotatet at de ønsker å ha «et stort nedslagsfelt og favne om en rekke ulike handlinger (...) med ulik grad av skadepotensiale både på individnivå og når det gjelder skadepotensialet for skeive som gruppe». Ved å kun nevne «psykisk skade» er vi usikre på om forbudet vil dekke alle de sakene som departementer ønsker at forbudet skal omfavne. Nettverket stiller seg videre bak FRI sine refleksjoner rundt hvordan skadefølgene som er tenk burde bli tydeliggjort.

Skal det hete «konverteringsterapi»?

Nettverket stiller seg tvilende til om begrepet «konverteringsterapi» skal anvendes i en lovtekst og støtter FRI sine refleksjoner rundt dette i deres innspill.

Er «metoder» dekkende nok?

Nettverket er enige i departementets vurdering av hvilke handlinger eller enkelthandlinger som forbudet mot konverteringsterapi er ment å rette seg mot, som fremlagt i forarbeidet. Nettverket er også enige i at lovteksten ikke lenger inkluderer «behandlingsliknende» for å beskrive straffbare handlinger. Vi er likevel usikre på om begrepet «metoder» er dekkende nok for disse handlingene. Nettverket stiller seg videre bak FRI sitt innspill knyttet til hvorvidt «metoder» er dekkende nok.

Følgende medlemmer av Nasjonalt SRHR-nettverk stiller seg bak dette innspillet:

- Christian Lomsdalen
- Engen helsestasjon for ungdom og studenter
- Gerd Hilde Lunde, Institutt for atferdsvitenskap, OsloMet
- HivNorge
- Landsgruppen av helsesykepleiere NSF
- Likestillingscenteret
- Mirjam Gregersen
- Norske Kvinners Sanitetsforening
- PION - Prostituertes interesseorganisasjon i Norge
- Pro Sentret
- RFSU
- Sex og samfunn
- Tore Holte Follestad, Spesialist i Sexologisk rådgivning - NACS
- Unge funksjonshemmede